

Återvittra jorden

Mismar

2023

Motståndet mot den koloniala logiken och exploateringen av norr måste vara landbaserad. Den måste bestå av respekt för jorden och dess andar.

“Ve den person, sade de gamla, som bygga på deras bufförvägar. Han får aldrig frid i sin boning, och skulle han placera ladugården på en sådan väg, få kreaturen ingen ro”¹

I nordlig riktning från Umeå är bygget av Norrbotten i full gång. Som sig bör vid stora infrastruktursatsningar så har det fått mutas markägare och processas i myndighetsinstanser. På Robertsfors-sträckan stöter man dock på ett oväntat problem när järnvägen ska dras över den lokala golfbanan. Inte i form av bakåsträvande golfare, vilka lätt låtit sig övertygas. Men elverktygens batterier laddar ideligen ur, redskap flyttar på sig, motorer skär. Brofundamenten kollapsar underifrån. Kontrakterade byggare “insjuknar” eller gör sig oanträffbara.

För det går ett vitterstråk över golfbanan.

Efter några inledande rader av nattlig förstörelse vid etableringen på 90-talet, så har golfklubben och de underjordiska lärt sig samexistera. Det är ju genom luften bollarna slås. Hålen är aldrig så djupa att de stör och även om de ju ogillar intrånget av moderata livsstilar, är vittra mest intresserade av fri passage under sina bufärder. Men en räls för snabbtåg, med högspänningsledningar - och dessutom av järn? Hur mycket ska det osynliga folket tåla?

Och vad händer när de på allvar får nog?

Finns det något som går igen i samtliga egentryckta bygdekrönikor och berättarkvällar på hembygdsföreningen, så är det förhållandet till markens inbyggare. Berättelser om vad som händer de som inte tar hänsyn till dessa är otaliga. Barn försvinner, boskap dödas, familjer och ensamma män trakasseras av sjukdom och nattliga besök. Stenar är bebodda och får inte rubbas, felpacerade ladugårdar måste rivas, hela bergssidor är tabu. Och det enda som tycks rå på dem är Herrans och Nationens egen trolldom: bara faneder² psalmböcker och kyrkklockor förmår tömma marken och fördriva det oregleriga.

Men det finns också berättelser om motsatsen. Om god grannsämja och lycka i gården som lön för kvicktänkt, gästfrihet, hjälp vid vitterförlossningar - ja till och med om giftermål över gränserna. På många platser finns också kunskapen kvar om vilka klippor de bebor, vilka läggor, gungflyn och tjärnar de föredrar och var deras bufförstigar går. Som i Robertsfors.

Tar vi ett steg tillbaka så ser vi hur nybyggarödena problematiserar relationen till landet man befolkar. Det handlar mycket om att respektera platsens vilja, om hur man kan existera komplementärt, det vill säga om att bygga utan att kolonisera.

För bebyggandet av vårt land är en komplicerad historia. Synen på den har sedan första början genomsyrats av fantasier om en sorts frontierism.³ Detta gäller både de som varit positiva och de som varit kritiska till den. Men Norrland är inte Sköldpaddson. Här har de folkgrupper vi för enkelhets skull kan kalla samer, skandinaver och finnar samspelat och glidit in och ut ur varandra sedan åtminstone kristi födelse. Det har existerat traditionella system för arbetsdelning mellan varandra och gemensamma hävder kring säsongsmässigt markanvändande och resursutnyttjande.⁴ Och alla har vi dessutom relaterat till detta fjärde folk eller kultur som en sorts gemensam nämnare eller livsvärld, de som förutom vittra också kallas Manalaiset eller Sájva.

Kolonisationen av “Norrland” i sin tur, uppstår när staten kommer in. Den börjar premiera *ett sätt* att leva samtidigt som den försöker tillintetgöra alla andra former av liv. Skiftesreformerna är kanske den viktigaste historiska processen här. Dessa angrep inte bara de traditionella byastrukturer - och den kulturella gemenskap och autonomi som hängde samman med dessa. De gjorde även om den tidigare allmänna “utmark”, som var förutsättningen både för renskötsel och fåbodbruk men också hemvist för de osynliga folken, till privat eller statlig egendom.

¹ Sagesperson från Degerfors-Svartberget, Vindeln i Dahlstedt, *Tro och föreställningar kring vittra i övre Norrland*, Dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå, 1976

² En i de bottniska länen vanligt förekommande trop är att den som tjänat soldat och svurit ed till “fanen och fosterlandet” fått magiska krafter av detta.

³ Oreskov, *I Bernhard Nordhs skugga spreds fördomar om samer i ‘nybyggarland’*, Fjärde världen 3-4, 2010

⁴ Ramqvist, *Fem Norrland. Om norrländska regioner och deras interaktion*, Arkeologi i Norr 10, 2007

Det här har också haft etniska förtecken. Vi är många som har drabbats av kolonialstatens assimileringspolitik. Våra språk, seder, animistiska tro, etc har liksom svedjebruk eller fäboddrift piskats ur oss av lutheranism, svenskundervisning och spannmålsproduktion. Men med undantag för häxprocesserna, så har detta drabbat den samiska befolkningen hårdast.

Många samer tvingades att bli nybyggare för att inte förlora tillgången till sina marker, och steget till svensk bofasthet är mindre från "fäbod-transhumans" än "renskötsel-transhumans". Delar av den samiska befolkningen har också utdefinierats på ett sätt som skiljer den från resten - inte bara i nomadskolorna. Det går igen i hur staten premierat storskalig renskötsel i den koloniala konstruktionen sameby framför den mer stationära traditionella Siidan. Det har funnits en medveten söndra-härska politik som ställt vissa samer mot andra.

Men så är det även med den diskurs som idag likställer "icke-samiska norrlänningar" närvaro med det koloniala nationalstatsprojekt som, vad än svearegimen försöker intala oss, faktiskt utsatt dessa folkgrupper för en mildare version av samma sorts övergrepp. För att vi ska kunna bygga världar tillsammans, måste vi också se och bekämpa alla de här aspekterna.

Kolonisationen är inte heller över. Den är, som Coulthard skriver i *Red Skin, White Masks*, en "ständigt pågående process som aldrig upphör att strukturera kapitalistiska och koloniala sociala relationer i nuet". Idag ser vi en massiv "andra våg" av den här struktureringen, med gröna förtecken. Den koloniala infrastrukturen för extraktion har exploderat, vindkraftsparker, virkesåkrar, nya gruvor och fabriker för konsumtionsvaror som ska rädda världen medan EU och Arktiska Rådet spelar försvunna diamanten över hela Nordkalotten.

Vi och många av våra vänner kallar detta för "grön kolonialism" och den parlamentariska vänsterns attityd är i detta avseende precis lika kolonial som högern - om inte mer. "Omställningen" ska kombineras med en rejäl fördelningspolitik, det är den deal man vill göra för att få folket med på det rusande omställningståget. Men där högern ännu tvekar, och på så vis skapar utrymme för oss som vill se en verklig lösning, vill vänstern snarare bredda spåren och öka farten. Nooshi poserar i bygghjälm och Karl-Petter älskar gruvor. Miljöpartiets språkrör bråkar om vem som ska få åka shotgun i Teslan.

Problemet är att all statlig "fördelningspolitik" förutsätter en tillväxt att beskatta. Tillväxten är - oavsett färg på regeringen - direkt fientlig till hela ekologin. Författaren och journalisten Arne Müller visar exempelvis i boken *Norrskén* den enorma katastrof för klimatet som den gröna infrastrukturen i norr innebär, bara under utbyggnadsfasen. Och då har vi inte ens nämnt de terawattimmar och jordartsmetaller som behövs när eländet är klart. Och under tiden breder katastrofen ut sig runt oss. Åkermarken slukar allt mer konstgödsel för varje år. Granbarkborrarna lägger under sig raderna. Laxarna slutar komma och älgarna försvinner. Under snön ligger lager av genomtränglig is.

Idén om att skala upp för att ta oss ur den ekologiska katastrofen går inte ihop. Men, den gröna industrialismen kan inte heller uppbåda någon som helst entusiasm för sitt projekt. Den är tom på trolldom och saknar helt de faner och kyrkklockor som följde med förra gången. Allt den säljer är status quo och det finns ju redan att köpa.

För politisk förändring handlar i grunden om hur hösten speglar sig i älven. Det är kärlek, offervilja, kanske till och med förtvivlan. En spirituell strid som introducerar en helt annan våglängd än vad förtrycket man upplever ligger på. Den "revolutionära tillblivelsen" är, som Marcello Tari skriver i *There Is No Unhappy Revolution* "en fråga om intimitet och förbindelse med världen," något som särskilt för oss i de norra kolonierna också innebär "ett aktivt avlägsnande från väst."

För det är i grunden västerlandet som genom att tvinga på oss sina kapitalistiska och koloniala sociala relationer vill ta ifrån oss vår värld. Skogen, fisket, vattnet, bären, jakten likväl som vårvintern. Telefonkedjorna när länsman kör genom byn. Att byta bilreparation mot vilt, tomfaktura mot tomfaktura, foder mot arrende. Epa-taxi, potatisvärn, samägda byggställningar, mänskenssyndikat och allmän beväpning. Den avgrundsdjupa diskrepansen i farbarhet mellan "allmän" och "enskild" väg vid snöstorm som visar på att det finns andra sätt att ta hand om varandra än genom att betala skatt och få tillbaka i form av "samhällsservice".

Vi vill inte ha er samhällsservice. Autonomi är ingen brist som ska åtgärdas - det är en tillgång. Det är en uppsättning relationer och livsformer värda att försvara, om inte annat som fröer till en värld bland världar bortom det här mundicida systemet. Det är vad vi behöver för att "klara omställningen". Så när vi pratar om hotet från den gröna kolonialismen, så är det som en attack på oss och våra världar. För vi och de är som träd och

mykorrhiza – det går inte att skilja oss åt utan att vi går under. Det finns en anledning till att våra palestinska kamrater kallar sig "Lejonets håla" och inte "lejonen från Nablus". Våra hålor är viktiga. De är ett sorts vapen. Men vi har också andra i vår arsenal.

Inom miljörörelsen håller ekologin på att gå från något abstrakt och vetenskapligt till en kärlek värd att dö för. Från ZAD till Sapmi till kampen mot Cop-City i Weelauneeskogen har det utvecklats en relation med platsen som gör den till något mer än bara biotop. Skogar blir personer. Träsket stiger upp och strider vid vår sida och martyrer träder fram. Det gamla aktivistnamnet utvecklas i en sorts animistisk initiering i platsens mysterier till ett "skogsnamn", du blir en person av skogen och förebådar i det alla de karaktärsdrag vi ska bära som kommunistiska och ickebinära varelser på andra sidan befrielsen. För verklig befrielse är aldrig godtycklig. Den är landbaserad.

Vi ser oss själva som en del av den rörelsen. Vi ingår i en bredare hednisk allians med underjorden och platsernas rådare som vi vill göra explicit och politisk. Det finns en särskild sorts kraft i det, särskilt nu när vi står inför en kolonialism som helt och hållet saknar den aspekten – och det samtidigt som västerlandet i övrigt befinner sig i en ontologisk kris.

I det läget kastar vi av oss moderniteten och nationalstaten och beväpnar oss med en revolutionär spiritualitet. Detta innebär för oss bland annat att lyfta upp platsen vi bor på och kommer ifrån, att bejaka den tillhörighet vi känner och vi uppmanar andra att göra samma sak. Lyssna på dina lokala landandar. Vänd ryggen åt det västerländska projekt som försöker inbilla dig att allt är godtyckligt! Att du kan bli vad du vill, och är vit som ett blad. För som Leanne Betasamosake Simpson skriver i *As We Have Always Done*, så finns det sätt att kämpa och bli till tillsammans med marken som inte gör den till ett "territorium", något att stängsla in eller abstrahera i termer av "ras" eller "etnicitet" utan till något transformativt, i ständig rörelse tillsammans med de som vandrar på den.

Verklig frihet är alltid i relation till en redan befolkad värld. Vi blir personer i mötet med andra personer, mänskliga som ickemänskliga - och det gäller även för platsens andar! Vi formar vittra lika mycket som vittra formar oss.

Så länge staten förstår vad vi pratar om, så manifesterar vi den. Det finns en anledning till att vissa saker fördrivits och andra är kvar. Vi måste bryta med hela den döda världens språk och förklaringar – att skifta våglängd är på det sättet att vända sig inåt för att bli något annat, som inte kan rymmas där.

Dagen gryr över golfbanan och dimman lättar. Vi står ansikte mot ansikte med det som vi innan bara känt som en aning. De underjordiska stiger upp för att vandra igen genom världen, och vi ska gå med dem.

Det är det vi menar med motstånd.

Det Anarkistiska Biblioteket

Mismar
Återvittra jorden
2023

<https://mismar.org/texter/atervittra-jorden/>
Från Brand, 4/2023 — Kamper i Norr

sv.anarchistlibraries.net